

Vitajte vo fantastickom a okúzľujúcom svete spisovateľky J.K. Rowlingovej, plnom mágie, kúzelníkov a veľkých dobrodružstiev. Spoznajte spolu s nami pozadie literárnych príbehov Harryho Pottera. A ak vydržíte čítať aj ďalej, tak aj o tom, ako pokračovala ich cesta na plátna kín...

Harry Potter A JEHO SVET MÁGIE

Hoci sa od Blokbasteru očakáva, že sa bude zameriavať iba na svet filmu, nie je to celkom tak. Zabúrime totiž i do podobne fascinujúceho sveta literatúry, kde sa zrodila postava v súčasnosti asi najznámejšieho čarodajníka, ktorá zborila všetky predstavy o tom, kam až písané slovo v popularite môže zájsť. Kto meno sympatickeho čarodajníckeho učňa s jazvou na čele nikdy nepočul, pravdepodobne žil posledných zopár rokov na inej planéte. Ale ani takých jedincov nevyháňame - iba podotýkame, že ak vedia čítať „po našom“, nech po dočítaní týchto nádkov utekajú do najbližšieho kníhkupectva, kúpia si všetkých päť dielov zrejme najznámejšej „detskej“ knižnej série všetkých čias a odletia spať do vesmíru šíriť osvetu... Tak, teraz už zrejme každý vie, o ktorom literárnom hrdinovi je reč. Správne, jeho meno je Harry Potter!

Nezamestnaná a chudobná

J.K. Rowlingová, autorka príbehov o Harrym Potterovi, je dnes rovnako ako jej hrdina hviezdou literárneho sveta - a zrejme aj jednou z najbohatších žien na svete. Ak by sme vám, filmovým fanúšikom, mali nejakú priblížiť jej osud, mali by sme spomenúť i meno zdanlivo z úplne iného súdka, a to režiséra Quentina Tarantina. Hoci sa totiž pohybuje v úplne inom prostredí, jeho popularita odštartovala rovnako raketovo a i jeho meno dosiahlo kultový status. Obaja sa skrátka stali akými-si modernými mýtmi.

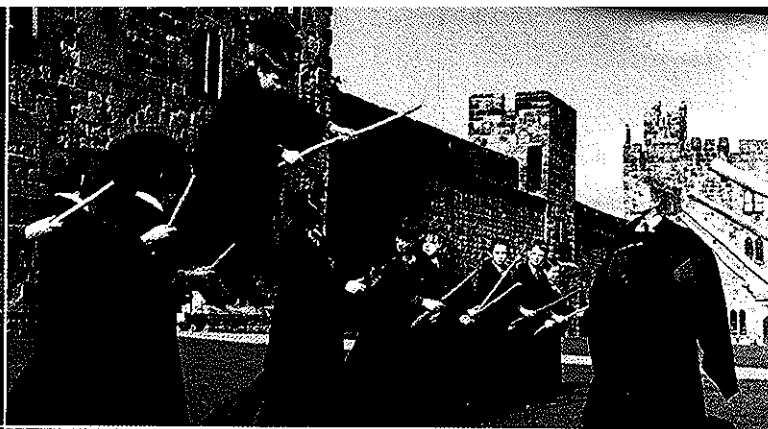
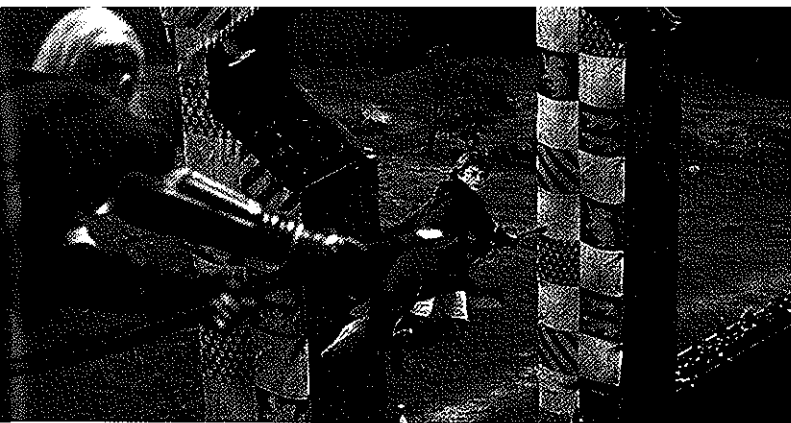
O Tarantinovi každý vie, že jeho život bol od malička pretkaný filmom, že pracoval vo videopožičovni a že sa mu podarilo už nakrútením prvého filmu katapultovať do sveta, ktorý dovtedy len obdivoval a miloval. J.K. Rowlingová je na tom podobne: súčasťou každého textu o jej osobnom živote sú informácie o detstve strávenom nad stránkami kníh a o krízových rokoch, ktoré prežila s prvým manželom v Portugalsku, odkiaľ od neho aj so svojou malou dcérou a s námetom detského románu v hlave utiekla spať do Británie. Zvyšok je už len jednou z najpreverejších historiek súčasnosti. Azda každý už totiž počul o živote nezamestnanej ženy, ktorá písala v kaviarni s dcérou v kočiariku vedľa stola (podľa médií preto, že nemohla zaplatiť kúrenie a doma bola zima), nemala skoro žiadne peniaze a snívala o tom, ako sa jej román

dostane do tlače a všetkých očarí. Ale nikto by sa o nej nedopočul, keby sa jej sny nesplnili, kniha *Harry Potter a Kameň mudrcov* sa nestala miláčikom detských čitateľov a hneď druhý diel, nazvaný *Harry Potter a Tajomná komnata*, napokon netrhol všetky rebríčky predajnosti...

Na čarokýj knižke nikdy veľa nezarábaš, ju?

...cituje dnes často Rowlingová s obľubou Barryho Cunninghama, redaktora nakladateľstva Bloomsbury, ktoré jej romány vydáva. Za úspechom Harryho Pottera nestál len imaginatívny spisovateľský talent autorky, ale i potrebná dávka šťastia. V skutočnosti sa - ako si dnes možno fanúšikovia radi nahovárajú - nestalo, že by kniha prišla na pulty britských kníhkupectiev a vypuklo všeobecné nadšenie, následkom ktorého by všetkých 5 000 výtlačkov prvého vydania zmizlo z pultov hneď v prvý deň. Príbeh bol predsa len príliš netradičný na to, aby vzbudil hneď po vydaní veľký ohlas, ale noviny prinášali veľmi dobré recenzie a ešte stále bola otvorená možnosť predaja do Ameriky, ktorá potom o všetkom rozhodla. V Amerike sa kniha dražila na aukcii a Arthur A. Levine, šéfredaktor nakladateľstva Scholastic books, sa stal v celej kauze najdôležitejším faktorom. Prečítal si *Kameň mudrcov* počas jednej cesty lietadlom a kniha ho zaujala do takej miery, že bol za ňu ochotný zaplatiť rovných 100 000 dolárov - čo je na detský

"Záner" poriadne masťná suma... Peniaze za práva na knihu naozaj "vysolili", a zmenil tak život sveta literatúry aj J.K. Rowlingovej...

Harry Potter a jeho svet

Sirota Harry má jedenásť rokov, keď sa dozvie, že nebude celý život len nenávideným synovcom tety a strýka Dursleyových a bezbranným „boxovacím pytlom“ svojho násilníckeho a tlstého bratranca Dudleyho. Naraz do jeho života v polovici letných prázdnin vstúpi dobrácky obor Hagrid a oznámi mu, že jeho rodičia nezomreli pri autonehode, ako mu to od detských liet vštepovali jeho príbuzní, a že dokonca boli čarodějníci! A on je ním tiež... V priebehu niekoľkých prvých kapitol sa vám otvorí nový svet a s ním aj fascinujúca mytológia. Dozviete sa spolu s Harrym o zlom a mocnom čarodějovi Veď-viete-kom (lordovi Voldemortovi, ale pssst), za ktorého pád mohol pred desiatimi rokmi práve Harry Potter. Ten je teraz kvôli tomu v čarodějníckom svete slávny a vinou Voldemorta má na čele klukatu jazvu v tvare blesku.

Hrdina je teda v *Kameni múdrcov* rovnako zmätený ako vy. V šoku sa dozvedá i o pretekárskych lietajúcich metlách, športe metlobale, obrovských bankách strážených škriatkami, ministerstve mágie, čarodějníckych prítekoch a okrem iného aj o Rokfortskej strednej škole čarodějnickej, do ktorej bol od nového školského roku zapísaný na sedemročné štúdium. Minimálne do polovice knihy objavuje pravidlá a zákonitosti sveta, ktorý si možno

zamilujete rovnako ako milióny iných a s ktorým vás autorka s každým dielom ohlásenej sedemdielnej série zoznamuje bližšie a bližšie - až sa v ňom začnete cítiť ako doma a mrzí vás, že existuje iba vo vašej fantázii. Harry stretáva v novej škole medzi študentmi a učiteľmi kamarátov aj nepriateľov, zoznámi sa s múdrou riaditeľkou Albusom Dumbledorom, prísnou profesorkou Minervou McGonagallovou a zlým profesorom Severusom Snapom. Neprestáva sa dozvedať novinky o nepoznaných rodičoch aj o hrôzach spáchaných lordom Voldemortom, ktorého opätovného návratu sa každý obáva. A aby toho nebolo málo, čaká vás v každej knihe prepracovaný príbeh s detektívnym pozadím.

Prospejete Rokfortskej škole

Rokfortská stredná škola čarodějnickej je kľúčovým miestom potterovských románov, stredobodom najdôležitejších udalostí, s mnohými nepreskúmanými miestami a zákutiami, ktoré môžu prinášať stále nové a nové prekvapenia. Rowlingová vymyslela pre Rokfort bohatú históriu (z ktorej, žiaľ, cituje len občas), pravidlá, tajomstvá, učiteľský zbor, školníka a riaditeľa, s ktorými sa počas piatich románov a niekoľkých tisícok strán máte možnosť dôkladne zoznámiť. Rozdelila školu na štyri fakulty, do ktorých vybrala študentov podľa ich duševných a charakterových vlastností. Tie odhaľuje hneď po ich prvom príchode Rokfortský klobúk. Statoční a neošrovení žiaci (spolu s našimi tromi hrdinami) tak smerujú do

Chrabromihu, múdri do Bystrohlavu, pracovití do Biflomoru a tí čužiadostiví a bezškrupí do Slizolinu. To je celkom dobrý nápad, až na to, že do Slizolinu idú väčšinou tí najväčší lotrovia, ktorí v sebe nemajú štipku dobrého (aj keď je od autorky veľmi dômyselné, že sa Klobúk dlho rozhodoval, či tam nepošle Harryho), takže by možno pre celú školu bolo výhodnejšie, keby sa hneď vlakom vracali domov. Okrem štúdia a ústrednej "detektívnej" zápletky ešte každý rok sledujeme (s výnimkou štvrtého ročníka) metlobalový súboj medzi fakultami, ktorého víťaz získa metlobalový pohár (metlobal je čarodějnícky šport na lietajúcich metlách). A aby nebolo súperenia málo, po celý rok sa jednotlivým fakultám rozdeľujú a ubierajú body, za ktoré potom tá najlepšia dostane na konci roku školský pohár. Harry s kamarátmi väčšinou svoju fakultu permanentne pripravujú o body, čo najmä jemu medzi spolužiakmi nevynáša práve veľkú popularitu.

Príbeh aj hrdina, ktorí rastú s čitateľom

J.K. Rowlingová koncipuje svoju sériu tak, že každý diel začína prázdninami a končí posledným dňom školského roku. S každou knihou teda Harry vyrastie o jeden rok a trochu sa zmení. Zmení sa jeho charakter, myslenie, city aj celkový náhľad na svet, ale predovšetkým si s každým ďalším dielom uvedomuje bremeno, ktoré na neho doľahlo nielen s popularitou, ale aj s faktom, že proti

nebezpečenstvu a hlavne lordovi Voldemortovi musí stáť vždy on sám. Všetko by bolo oveľa jednoduchšie, keby sa Rowlingová riadila pravidlami väčšiny detských románov a svoje postavy obdarila jednoduchými charakterovými vlastnosťami zaraďujúcimi ich do škatuliek dobrý/zlý. Jej hrdinovia sú však charakterovo nejednoznační a neistota, čo sa dá od koho vlastne očakávať, s každým dielom narastá.

Hneď na začiatku vás čaká šok, keď kladný hrdina Harry naraz nevie, či náhodou nepatrí na fakultu zloduchov, a i v ďalších dieloch sa neustále stretáva s nenávisťou spolužiakov aj učiteľov, s predpojatou a všadeprítomnou závisťou i s vrškavosťou popularity, ktorá sa v jedinom okamihu môže obrátiť proti nemu. Ako sme sa už zmienili, autorka vytvárala Harryho úmerne jeho veku, takže keď s ním v piatom diele začne hádzať puberta, máte ho na mnohých miestach chuť - ako správneho tínedžera - poriadne okríknúť a vyfackovať... Ani kladnému hrdinovi sa v krízovom veku nevyhýbajú komplexy, sebaľútosť a pocit krivdy, keď si ho „nikto nevšima“, hoci je predsa „taký dôležitý“.

Navyše, špecialitou Rowlingovej je „zahmlievanie“ počas príbehu, takže vás dokáže presvedčiť, že viete, kto je zloduch - a na konci vaše domnienky otočí naruby, keď zistíte, že zloduch je ten, koho by ste nikdy netipovali. Iste, v detektívkach je podobný princíp celkom bežný a o detektívky v potterovských príbehoch do istej miery ide, ale zatiaľ nie je obvyklé montovať podobný spôsob rozprávania do fantastického románu pre deti. A keď sa už zdá, že sa od opakujúcej schémy nedokáže autorka odpútať,

príde piaty diel, ktorý sa od predchádzajúcich radikálne líši. Disponuje depresívnou a mrazivou atmosférou, najodpornejšou zápornou postavou posledných rokov a až filmovo gradovaným vyvrcholením.

Postupnými zmenami ale neprechádza iba Harry a postavy v rámci jednotlivých dielov. Prekvapivých odhalení sa totiž v priebehu „rokov“ môžete dočkať aj pri postavách, o ktorých ste dosiaľ mali úplne jasno a nečakali ste ani vo sne, že by ste svoj pohľad mohli zmeniť. Ale nerád by som prezrádzal viac, než by si priala pani Rowlingová. Len upozorním, že pri nikom sa nevyplatí namýšľať si, že o ňom viete dosť. Ani u tých najviac alebo naopak najmenej dôveryhodných.

JKR sa vyzná v mytológii a nebojí sa to využiť

Kto čítal knihu amerického teoretika Josepha Campbella *Tisíc tvárí hrdinu*, možno má predstavu, čím musí skutočný hrdina vo svojom dobrodružstve prejsť a čo ho čaká a neminie. Tým netvrdíme, že by sa Rowlingová riadila Campbellom - skôr sa veľmi dobre orientuje vo svete, ktorý Campbell vo svojej slávnej štúdií analyzuje... Vo svete mytológie. Ako Campbell univerzálny mytologický hrdina aj Harry sa nakoniec musí zmieriť s tým, že jeho život má daný smer a musí sa s ním nejakým spôsobom pobiť. Kým v prvých dvoch knihách sa Harry Potter bije viac-menej v uzatvorených príbehoch rozprávanych predsa

len v medziach sveta detskej literatúry, od *Väzňa z Azkabanu* sa jeho boj dostáva do širšieho kontextu a z detskej literatúry vyrastá do epickej a temnej ságy, ktorá už primárne nepočíta len s najmladším čitateľom.

Rowlingová v živote prečítala naozaj veľa kníh a navyše aj vyštudovala literatúru na vysokej škole - takže keď sa rozhodla sama písať, mala veľký výber možností inšpirácie. Hoci je jej príbeh po mnohých stránkach až neobvykle imaginatívny a originálny, nechýba jej nadhľad a tiež potreba vzdať svojim milovaným majstrom hold. Takže aspoň trošku literárne zdatný človek u nej dokáže nájsť podobne rozsiahle odkazy na literatúru a mytológiu ako u majstra Tolkiena, ktoré potom kombinuje s podobne sebaistou bravúrou. Nebudem sa rozpisovať o rozsiahlej sieti motívov, nápadov a inšpirácií - počínajúcich domyselnou spleťou nie náhodne vybraných mien postáv a miest, a končiacich starovekými bájami (napr. keď dobromyselný Hagrid získa svojho milovaného obrieho trojhľavého psa od „nejakého chlapíka z Grécka“). Záujemcom však odporúčam knihu Davida Colberta *Čarovné svety Harryho Pottera*, ktorá vyšla aj u nás.

Len čriepky a omrvinky

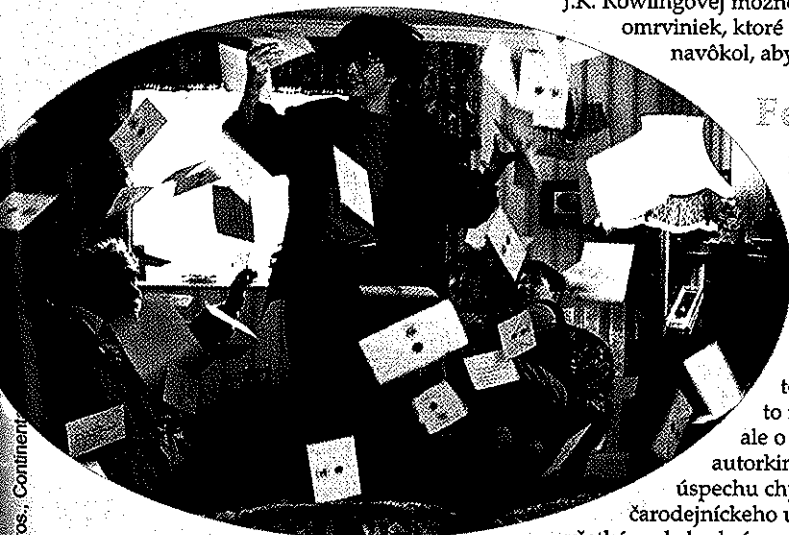
Rowlingová má svoj svet tak zložito prepracovaný, že sa v príbehoch objavuje množstvo osôb, tvorov, udalostí a nápadov, ktoré by si zaslúžili samostatné príbehy. Tiež existujú tisíce čitateľov, ktorí by dali všetko za možnosť prelistovať si rozmanité učebnice a knihy študentov v Rokforte, z ktorých

autorka vždy len lišiacky cituje niektoré pasáže. Dokonca je schopná vymyslieť také fascinujúce tvory ako sú dementori (stelesenie ťažkých depresí) bez toho, aby im venovala čo i len o riadok viac, než je pre príbeh potrebné. Na mnohých miestach potom po veľmi stručnom predstavení ďalšieho z jej nápadov chýba oná provokatívna veta, že "patrí do iného príbehu, o ktorom si povieme zase niekedy inokedy," ktorou svojich čitateľov vytáča v *Nekonečnom príbehu* spisovateľ Michael Ende.

na inokedy" vyrozprávať. Dôkazom je napríklad, že sa môžete pozabávať čítaním útlých a veľmi zábavných kníh ako *Metlobal v príbehu vekov* či *Fantastické zvery a ich výskyt*. Veľká časť zisku z oboch týchto kníh totiž putovala na konto britskej charitatívnej organizácie Comic Relief, takže okrem skvelého čítania (pozor, autorka napísala obe knižky pod štýlovými pseudonymami) môžete mať dobrý pocit z pomáhania iným. Žiaľ, odvtedy sa charita zrejme odmlčala, takže zostavovať pokračovanie naznačených odbočiek v svete J.K. Rowlingovej možno len z čriepkov a omrvínek, ktoré občas rozhodí navôkol, aby sa dalo čoho chytiť.

menom Harryho Pottera už nebudeme strávať len na obálkach kníh v kníhkupectvách, ale úplne všade. Vitajte vo svete nálepiek, zošitov, obalov, pier, zberateľských albumov, plastických postavičiek, oblečenia, čiapok, záchodových mís a čohokoľvek, čo vás s tematikou Harryho Pottera ešte napadne! Reklamná masáž štúdia síce zohrala v popularite kníh a autorky zásadnú rolu, na druhej strane však rozpútala i vlnu odporu - mnohí po knihe nesiahnu už len preto, že ich všetko navôkol nabáda, aby to urobili. To je pochopiteľne opäť len voľou na mlyn záškodníkom, ktorí knihy odsúdia bez toho, aby ich držali v rukách a autorku nevidia ako výnimočne schopnú spisovateľku, ale ako umelo spopularizovanú hviezdzu à la Britney Spears. Aj to je súčasťou popularity Harryho Pottera a bolo by odo mňa šialené prehladať to - hoci z toho nemám vôbec žiadnu radosť.

Fenomén menom Harry Potter

Meno Harry Potter má, žiaľ, aj svoje temné stránky, hoci to neplatí o knihách, ale o spôsobe, ako sa autorkinho a hrdinového úspechu chytili médiá, ktoré z čarodějníckeho učňa urobili predovšetkým obchodnú značku. Najväčší podiel na celom boome okolo Harryho Pottera nesie spoločnosť Warner Bros., ktorá od autorky odkúpila práva na sfilmovanie kníh a samozrejme aj na meno sympatického hrdinu a všetko s ním súvisiace. A ako už je roky vo svete filmových štúdií zvykom, podobná zmluva znamená, že sa s tvárou a

I tak je však sympatické vidieť, ako niekoľko hodín pred vydaním ďalšieho dielu stoja davy detí aj dospelých v kostýmoch pred kníhkupectvami a netrpezlivo očakávajú vysnenú hodinu, keď po prvýkrát chytiť do rúk novotou voňajúcu, nedotknutú obálku a budú sa môcť premiérovu zahĺbiť do nového príbehu. Bohužiaľ ich to čaká už len dvakrát. A hoci by som osobne za možnosť prečítať si okamžite šiesty a siedmy diel dal čokoľvek, desím sa okamihu, keď príde koniec. Ten je však, vďaka Bohu, zatiaľ ďaleko... Teraz sa môžete tešiť na ďalšie filmy o Harrym Potterovi, ktoré podľa prvých ohlasov a niekoľkých trailerov čaká konečne veľmi svetlá budúcnosť.

Radomír D. Kokeš

Autorka plytvá svojimi nápadmi do takej miery, že to menej známym autorom, zúfalo sa snažiacim vyplodiť nejaký nový nápad, môže pripadať skoro ako rúhanie. Našťastie je však Rowlingová humanisticky založená, takže keď ide o charitu, je ochotná pár "príbehov

UKÁŽEME VÁM ICH Z DRUHEJ STRANY

www.blokbaster.sk

KATASTROFICKÉ FILMY

BRIGITTE BARDOT

BRAD PITT

75 cien

ANCO JO

Zrodil sexsymbol alebo
smutná obeť slávy?

Po -krát
na plátnach kín

JÚNOVÝ megaPROGRAM SLOVENSKÝCH KÍN